

تحول در کتابخانه‌های کشورهای اروپای شمالی (اسکاندیناوی)

نویسنده: مای‌جا برناردسان^۱

ترجمه و تلخیص: فاطمه جبارزاده^۲

چکیده:

مشخصه بارز کشورهای اروپای شمالی، اعتقاد راسخ به دموکراسی (مردم سالاری) است. کتابخانه‌های این کشورها بر مبنای اصول دموکراسی پایه‌گذاری شده‌اند. یکی از این اصول، حق آزادی بیان و دسترسی به اطلاعات و دیگری حق آموختن است که هر دو آنها ارتباط تنگاتنگی با حقوق شهروندی دارند. کشورهای اروپای شمالی دارای یک قرن سابقه در اداره کتابخانه‌ها و فراهم آوردن امکانات دستیابی به اطلاعات، دانش و فرهنگ برای شهروندان هستند. امکانات کتابخانه‌ای رایگان و براساس نظام پولی و قوانین کشور مربوط ارائه می‌گردد.

است. البته کتابخانه سابق هلسینکی از سال ۱۸۸۱ اولین ساختمان در بین پنج کشور اروپای شمالی بود که بعنوان کتابخانه عمومی در نظر گرفته شده بود و هنوز هم بعنوان یک کتابخانه مدرن مورد استفاده قرار می‌گیرد.

امروزه در تمام شهرداری‌ها یک کتابخانه عمومی وجود دارد و تعداد آنها به ۹۰۰ واحد می‌رسد. مساحت آنها حدوداً ۹۵/۴ میلیون فوت در مقیاس مکعب است که نشان دهنده ۹۵۰ فوت به ازای هر فرد است. میزان استاندارد مساحت که توسط وزارت علوم تعیین گردیده ۱۰۸۰ فوت است. بیش از ۸۰ درصد از ساختمان کتابخانه‌ها از سال ۱۹۸۰ به بعد ساخته یا بازسازی شده‌اند. شهرداری‌ها وظیفه اصلی نگهداری از کتابخانه‌های عمومی را بعهده دارند اما بودجه سالانه پیش‌بینی شده در بودجه کل کشور برای سرمایه‌گذاری در ساخت و بازسازی ساختمان کتابخانه‌ها حمایت مهمی از سوی دولت به حساب می‌آید.

ساختمان کتابخانه‌ها

در فنلاند بهترین معماران همواره علاقمند به طراحی کتابخانه‌ها بوده‌اند. آلوار آلتوس^۱ طراح کتابخانه‌های در دومین شهر بزرگ فنلاند در سال ۱۹۲۵ بود. این شهر اکنون جزء خاک روسیه است. دیگر ساختمان‌های تحسین برانگیز، کتابخانه اصلی شهر تمپر^۲ است که توسط رایلی^۳ و ریما^۴ در سال ۱۹۸۶ طراحی و ساخته شد. ساختمان‌های زیبا در شهرها نشانه‌های ارزشمندی هستند که باعث بالارفتن موقعیت اجتماعی آن شهر می‌شوند.

تقریباً ۴۰ درصد از کتابخانه‌ها دارای ساختمان‌های مستقل و مجزا بوده و $\frac{1}{4}$ آنها در مدارس مستقر هستند. این نسبت نشان دهنده ارتباط قوی بین مدارس و کتابخانه‌های عمومی بوده و دلیل موجهی بر این امر است که چرا در فنلاند کتابخانه‌های آموزشی وجود ندارد. همچنین این یک سنت است که کتابخانه‌ها و خانه‌های فرهنگ در یک ساختمان مشترک قرار داشته باشند. اخیراً پیشنهادهای جالبی برای ایجاد کتابخانه‌های شاخه‌ای در ابرشهر هلسینکی ارائه گردیده است. اِپسو^۵ دومین شهر بزرگ فنلاند، دو کتابخانه در ساختمان‌های اجاره‌ای در یک مرکز

انتظار می‌رود به چشم نمی‌آیند. بنابراین وظیفه اصلی و همیشگی این کشورها ارتقای آگاهی جامعه از نقش کتابخانه‌ها است. حمایت و تشویق کتابخانه‌ها به چند صورت انجام می‌پذیرد. در اینجا چند مثال از نحوه تلاش مؤسسات برای توسعه پایدار کتابخانه‌ها آورده‌ایم:

الف. فنلاند

کتابخانه‌های جدید

از آنجایی که فرهنگ فنلاندی ارتباط ناگسسته‌ای با تخصیلات و سوادآموزی دارد، فنلاندی‌ها از کتابخانه‌ها بیش از دیگر مراکز فرهنگی استفاده می‌کنند. در سالهای ۲۰۰۲-۲۰۰۳، ۶۵ میلیون نفر به کتابخانه‌های عمومی این کشور مراجعه کردند، که به نسبت جمعیت ۵/۲ میلیون نفری، به طور متوسط هر فنلاندی یکبار در ماه به کتابخانه مراجعه کرده است.

فنلاند کشور جوانی است که از سال ۱۹۱۷ مستقل شده است. فرهنگ فنلاندی هم به طبع استقلال ملت آن جوان است اما در حرکت و تلاش ملت برای استقلال نقش مهمی داشته‌است. تأثیر این فرهنگ را می‌توان در تعداد کتابهای منتشر شده ملاحظه نمود که به نسبت سرانه جمعیت بالاترین میزان را در دنیا داراست. کتابخانه ملی هلسینکی در سال ۱۸۴۰ بنا گردید. دلیل احداث دیر هنگام آن، جوان بودن فرهنگ این کشور

آمادگی برای جامعه اطلاعاتی

تمامی کشورهای اروپای شمالی در بطن تغییر و تحول سیستم‌های سنتی ارائه خدمات در کتابخانه‌ها هستند تا از فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات بهره‌جسته و به نیازهای دستیابی به دانش و اطلاعات - که زاینده جامعه اطلاعاتی است - پاسخ گفته، به سوی جامعه اطلاعاتی حرکت کنند.

لازمه این حرکت، تغییر از قالب کتاب به انواع خدمات دیجیتال و کامپیوتری است. کتابخانه می‌بایست ۲۴ ساعته و تمام روزهای هفته خدمات کتابخانه‌ای و اینترنتی ارائه کند. تغییرات مورد نظر را می‌توان در تمامی کتابخانه‌ها اعم از عمومی، مدرسه یا تحقیقاتی اعمال نمود. تحول در سیستم‌های کتابخانه‌ای نه تنها بر ارائه سرویس، بلکه در همکاری‌های میان کتابخانه‌های نیز تأثیر گذار است. در واقع ما با موجی که خواهان همکاری کتابخانه‌ها با یکدیگر، مؤسسات فرهنگی، موزه‌ها و مراکز اسناد است، مواجه هستیم.

گسترش همکاری‌های میان مجموعه‌های به منظور بهره‌برداری از اتحاد و همبستگی منطقه‌ای طراحی می‌شوند.

ارتقای کتابخانه‌ها

اگرچه کتابخانه‌ها در کشورهای اروپای شمالی بین مراجعین از محبوبیت برخوردارند اما آنچه‌آنکه

خرید بزرگ احداث کرده است. کتابخانهٔ اپل^۶ در سال ۲۰۰۱ و کتابخانه سلو در سال ۲۰۰۳ افتتاح شدند، هر دو این کتابخانه‌ها مراجعین بسیار دارند و این یعنی اینکه کتابخانه‌ها باید در جایی باشند که مردم هستند.

هلسینکی دو کتابخانه شاخه‌های علمی - دانشگاهی به نشانه همکاری نزدیک‌تر کتابخانه‌های عمومی و تحقیقاتی در یک ساختمان احداث کرده است. در کشوری که $\frac{1}{3}$ جمعیت آن دارای تحصیلات متوسطه هستند این امر طبیعی است. یک نظریه جدید در ساخت کتابخانه‌ها، استفاده از ساختمانهای پیش ساخته و آماده است.

کتابخانه‌های آینده

تعداد مراجعه‌کنندگان به کتابخانه‌های فیزیکی در چندسال گذشته ثابت بوده‌است. مسلماً در کشوری که ۹۰ درصد مردم از تلفن همراه استفاده می‌کنند و نیمی از جمعیت در منزل یا محل کار به اینترنت دسترسی دارند و می‌توانند نیازهای اطلاعاتی خود را از مجراهای دیگر به دست آورند، دیگر نیازی به مراجعه به کتابخانه نیست.

در نگاهی به آینده، جذابیت کتابخانه‌ها بستگی به روابط اجتماعی موجود در آنهاست. کتابخانه‌ها تنها مکان رسانه‌های جمعی نیستند بلکه در طراحی آنها می‌بایست مراجعین و نیازهای آنها در نظر گرفته شود. امکانات، تجهیزات و مبلمان کتابخانه‌ای می‌بایست به صورت چند منظوره با کارایی‌های متنوع طراحی شوند.

شخصاً معتقدم در آینده کتابخانه‌های غیرمجازی (فیزیکی) موقعیتی هم‌تراز دنیای مجازی و دیجیتالی خواهند داشت. در میانه عصر تجارت و سرمایه، کتابخانه‌ها، مکانهای مسرت‌بخشی هستند که باعث پرواز روح و ذهن آدمی می‌شوند.

ب. ایسلند

دیجیتالی شدن کتابخانه‌ها

در جوامع کوچکی چون ایسلند، همکاری، امری حیاتی و مهم است. در زمینه خدمات کتابخانه‌ای و اطلاع‌رسانی همکاری تمام نیروهای فعال کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی امری کاملاً ضروری است. در این رابطه می‌توان به دو طرح ملی دیجیتالی نمودن منابع اطلاعاتی اشاره کرد. این دو پروژه عظیم تأثیر به‌سزایی بر آینده اطلاع‌رسانی خواهد داشت.

شبکه کتابخانه‌ها

منظور و هدف «شبکه کتابخانه‌های ایسلند» به آدرس www.gegnir.is اتوماتیک نمودن سیستم کتابخانه‌های آن کشور و متصل نمودن کلیه کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی در ایسلند می‌باشد تا کلیه این مراکز توسط یک سیستم مشترک که از سوی مرکز کنترل می‌گردد، اداره شوند. کنسرسیوم کتابخانه‌های ایسلند www.landskerfi.is متعلق به دولت محلی

است. لازمه راه‌اندازی یک سیستم کتابخانه‌ای واحد که کلیه کتابخانه‌ها را دربر بگیرد، تلاش قابل ملاحظه برای همکاری و تفاهم بین کتابخانه‌هاست. یک منبع اطلاعاتی بعنوان مرجع کل کتابخانه‌های کشور، با دارا بودن کلیه اطلاعات مربوط به کتابها، مجموعه‌ها و مقالات مجلات ایفای نقش می‌نماید.

مزیت این سیستم این است که جستجو و جایابی مواد اطلاعاتی را آسان نموده و کتابخانه‌ها راحت‌تر در دسترس استفاده‌کنندگان، مخصوصاً آنهایی که دور از پایتخت هستند، قرار می‌گیرد. استفاده‌کنندگان دور از مرکز (پایتخت) می‌توانند منابع چاپی را از طریق اینترنت امانت بگیرند.

دروازه ملی دستیابی به اطلاعات

دروازه ملی دستیابی به مجلات الکترونیکی و منابع اطلاعاتی دومین طرح همکاری در سطح ملی است. این طرح ابتدا توسط کمیته‌ای از سوی وزارت علوم آغاز گردید و اکنون یک طرح همکاری بین کتابخانه‌های در ایسلند است.

در دههٔ ۹۰ دولت ایسلند اولین سیاست اطلاعاتی خود را در پیش گرفت. در سال ۱۹۹۷ «انجمن سابق کتابداران محقق» با برگزاری کنفرانس «اطلاعات بر روی اینترنت» عملاً فعالیت خود را با همکاری کتابخانه‌های ملی و دانشگاهی آغاز نمود. و در سال ۱۹۹۸ با جدیت برای دستیابی به سیستم الکترونیکی تلاش نمود. در سال ۱۹۹۹ سایت بریتانیکا آن لاین (Britannica online) در سطح ملی افتتاح گردید و بدین ترتیب اولین پایگاه اطلاعاتی در جهان به روی عموم مردم ایسلند گشوده شد و طی سالهای بعدی دستیابی به مجلات الکترونیکی و دیگر پایگاه‌های اطلاعاتی امکان‌پذیر گردید.

مرکز این دستیابی ملی در کتابخانه ملی و دانشگاهی ریکیاویک (kivaikyur) محل زندگی و کار مدیر اداری آن مستقر است. این دستیابی براساس تشخیص IP است و به همه کامپیوترهای موجود در ایسلند تسری می‌یابد. سرویس دهی این سیستم توسط ارائه‌دهندگان خدمات اینترنتی انجام می‌پذیرد.

تمرکز بر مطالب الکترونیکی

منابع در تمام نقاط ایسلند و در تمامی ساعات شبانه‌روز قابل دسترسی هستند. اکنون (۲۰۰۳) دسترسی به ۳۱ پایگاه اطلاعاتی به سیستم‌های سرویس دهی واگذار گردیده است. بیش از ۸۰۰۰ متن کامل مجلات ۳۵۰۰۰۰ متن ادبی، سه کتاب مرجع و یک فرهنگ لغت. شبکه TD برای جستجوی مجلات از طریق عنوان مجله، عنوان مقاله و موضوع مورد استفاده قرار می‌گیرد. از آغاز سال ۲۰۰۴ ایسلند فقط نسخه الکترونیکی مجلات را خریداری می‌کند.

مدیریت اداری با همکاری هیئت نظارت، با فراهم‌کنندگان امکانات دستیابی ملی به مجلات الکترونیکی و پایگاه‌های اطلاعاتی وارد مذاکره

می‌شوند. این فعالیت‌ها به معنای کم کردن هزینه‌ها برای کتابخانه‌ها و مراکز اطلاعاتی است. برای دستیابی آسان‌تر و فراهم نمودن اطلاعات کاربردی درباره نحوه و شرایط دسترسی همچنین کمک‌های فنی به کاربران سایت www.huar.is را اندازی شده است.

تسهیل دسترسی به Web

در حال حاضر کتابخانه‌های کوچکتر و شهروندان در خانه‌هایشان با قیمت‌های مناسب به پایگاه‌های اطلاعاتی دسترسی دارند. بدون وجود دسترسی ملی این امر عملاً ممکن نیست. هزینه این دسترسی بین کتابخانه‌ها و مراکز اطلاعاتی موجود در کشور تقسیم شده و تمامی کتابخانه‌ها تمایل به این همکاری دارند. این سیستم با تسهیل دستیابی افراد خارج از ریکیاویک (Reykjavik) و آموزش از راه دور و امکانات آموزشی عام، تأثیرات اجتماعی فراوانی به همراه دارد.

در سال ۱۹۹۸ کتابخانه web ایسلند (www.vefbokasafn.is) توسط چهارده کتابخانه عمومی تأسیس گردید. این کتابخانه موضوعی، مجموعه‌های از ارتباطات برای تسهیل دستیابی به اطلاعات در شبکه جهانی است. کلیه ارتباطات دارای سرعنوان‌های موضوعی مطابق اصطلاح نامه ایسلند هستند. کتابخانه ملی و دانشگاهی (<http://www.bok.hi.is>) اقدام به دیجیتالی نمودن مطالب قدیمی ایسلندی نموده و آنها را بر روی اینترنت قرار داده است. بعنوان مثال نقشه‌ها، نسخ خطی، مجلات تاریخی و روزنامه‌ها (منتشر شده تا ۱۹۲۰) روی سایت مربوطه www.timarit.is قرار دارند. در زمانهای دور ایسلندی‌ها مجله Sagas می‌خواندند اما اکنون برای دریافت اطلاعات به اینترنت مراجعه می‌کنند.

ج. سوئد

قوانین کتابخانه‌های

به موجب قانون، هر شهرداری در سوئد می‌بایست طرحی برای عملکرد کتابخانه‌های محلی خود، حیطة فعالیت‌ها و اهداف آنها را داشته

باشد. به بیان دیگر فعالیت کتابخانه‌ها امروزه دارای جایگاه سیاسی مهمی است.

این پیشرفت‌ها نتیجه رایزنی‌های جسورانه انجمن کتابداری سوئد بوده است مخصوصاً اینکه آنها برای اجرای قانون کتابخانه‌ای در سوئد بسیار تلاش کرده‌اند.

اما چگونه می‌توان به ضرب قانون کتابخانه‌ها را توسعه داد؟ چگونه طرح‌های کتابخانه‌ای امروز، مورد استفاده قرار می‌گیرند؟

از اول ژانویه ۲۰۰۵ قانون کتابخانه‌های سوئد اصلاحیه ذیل را به قانون موجود الحاق نموده است: «کتابخانه‌ها و مسئولین مالی آنها می‌بایست با یکدیگر همکاری نزدیک داشته باشند. شهر داریهای و شوراهای شهر نیز موظف به ارائه و تنظیم طرح‌ها و برنامه‌هایی برای فعالیت کتابخانه‌ها هستند.»

رایزنی‌هایی برای اصلاحیه

در اولین قانون کتابخانه‌ای سوئد این عنوان وجود نداشت، این عنوان حاصل تلاش‌هایی است که حدوداً از ۶ سال قبل آغاز گردید.

رئیس انجمن کتابداری سوئد اظهار می‌دارد: «بسیار مهم بود که ما مانند یک رایزن با سیاستمداران ارتباط خوب و نزدیکی برقرار کنیم. ما در واقع کتابخانه‌ها را تاکنون مهم تلقی نکرده‌ایم. اکنون زمان آن است که هر فردی خود را وقف این کار کند و گاهی اوقات می‌بایست

موضوع خود را تغییر دهد. ما می‌بایست فراتر از شغل عادی و روزانه خود نگاه کرده و به سادگی نقش یک بازاریاب را ایفا کنیم.»

طی سالهای ۲۰۰۰-۲۰۰۲ تلاش‌های زیادی برای اصلاح قانونی که در حال اجرا شدن بود، انجام پذیرفت. اگرچه این تلاشها بسیار قابل ستایش بود اما عملاً ارزش اجرایی نیافت. سوئد آخرین کشور اسکاندیناوی بود که دارای قانون کتابخانه‌ای شد.

جزوهای تنظیم گردید که شامل نظرات انجمن بود. انجمن، کنفرانس‌هایی ترتیب داد که در چهار شهر بزرگ سوئد برگزار شدند و دیدارهایی با وزراء و سیاستمداران برای رایزنی‌های بیشتر انجام پذیرفت.

تلاش انجمن

انجمن تعریف واضح و روشنی از اهداف خود را ارائه داد هدف از ارائه طرح یا الگوی کتابخانه: «طرح الگوی کتابخانه‌ای سندی اجرایی است که حمایت سیاسی از آن تضمین شده است و شامل نیازهای کتابخانه‌ها و قوانین رفع این نیازها می‌باشد. علاوه بر فعالیت‌های کتابخانه‌ای این طرح دربرگیرنده نیازهای مربوط به آموزش، بهداشت، صنعت و بازرگانی نیز می‌باشد.» طبق نظر انجمن کتابداری طرح‌های کتابخانه‌ای می‌بایست براساس اعلامیه کتابخانه‌های عمومی یونسکو و اعلامیه کتابخانه مدرسه‌ای یونسکو باشد.

این تلاش همچنین در نظر داشت کتابخانه‌های معمولی نیز برای خود طرح و الگویی داشته باشند. دبیرکل فعلی انجمن در آن زمان کتابدار ارشد شهرداری هنینگ^۱ در خارج از استکهلم بود. او خود طرحی برای کتابخانه‌ای که در آن فعالیت می‌کرد ارائه و اجرا نمود. او بیان می‌دارد: «انجمن، طرح کتابخانه‌ای را این‌گونه تعریف می‌کند: «طرح کتابخانه‌ای طرحی است که توسط شهرداری یا شورای شهر تصویب می‌شود.»

من هرگز تا آن حد پیش نرفتم و ما یک طرح و الگوی خاص خودمان را ارائه دادیم که البته رد نشد. ما اهداف مورد نظر کمیته‌های فرهنگ و رفاه را به اهداف قابل لمس و قابل اجرا تبدیل کردیم. و این قدم مؤثری بود و توجه شهرداری به سوی

ما جلب شد. ما تضمین خدمات رسانی را معرفی کردیم و سیستمی برای رسیدگی به شکایات راهاندازی نمودیم که تمامی اینها به ما انرژی مثبت می داد. بودجه شهرداری هنینگ بسیار کم بود و باعث کمبود منابع مالی در کتابخانه شد. وقتی هم که برای گرفتن بودجه بیشتر رایزنی می کردیم متوجه آنچه که می خواستیم بدانیم شدیم و نتیجه این رایزنی ها موقعیتی برای کتابخانه عمومی هنینگ بود. یک مرکز فرهنگی جدید ساخته شد و شهرداری بودجه بیشتر برای خرید کتاب اختصاص داد. نهایتاً کمیته های فرهنگ طرح مشترکی برای کل شهرداری تنظیم نمود که قرار بوده توسط شهرداری در آوریل ۲۰۰۵ تصویب شود.

طرح ما به راحتی مورد تحسین و توجه سیاستمداران قرار گرفت. ارائه طرح ابزار مهمی در رایزنی ها برای کتابخانه به شمار می رود.

اصلاحیه واقعی در قانون عملاً به چه معنی است؟ نظرات متفاوتی در این باره مطرح است. در میان برخی گروهها نسبت به این مسئله مخالفت هایی صورت گرفت. البته ارائه طرح و الگو نیاز به صرف وقت و کار بسیار دارد. اگر چه سؤال مهم این است که چه کسی می بایست نقش پلیس کتابخانه را ایفا کند؟ قانون کتابخانه هیچ گونه مسئولیتی در قبال وضع محرومیت ها علیه شهرداری هایی که قانون را زیر پا می گذارند، ایفا نمی نماید. حتی قبل از اینکه این قانون سخت گیرانه تر شود تخلف هایی در اجرای آن صورت می پذیرفت. سوء مدیریت در کتابخانه های مدارس سراسر کشور در ارتباط مستقیم با عدم اجرای این قانون بوده و این مسئله یکی از چالش های مهم برای انجمن خواهد بود که هر چه زودتر باید در صدد حل آن برآیم. مجلس نباید فقط به وضع قوانینی بپردازد که کسی از آنها پیروی نمی کند. آیا انجمن می بایست به سختگیرانه تر کردن قوانین کتابخانه ادامه دهد؟ مسلماً این کار ریسک است. کتابخانه ها بعنوان بزرگترین مؤسسه فرهنگی در سوئد مشغول فعالیت هستند و اگر کسی سیر تحول آنها را مطالعه نماید، نباید بر مقررات و قوانین تمرکز کرده و عملکرد کتابخانه ها را در چارچوب قوانین و مقررات بررسی نماید. همیشه برایم جای سؤال بود که چگونه

می توان از این نوع نگاه احتراز کرد؟

طبیعتاً فرد تصور می کند که کتابخانه های عمومی می بایست عملکرد و فعالیت های خود را تعریف کنند اما مسئله فقط این نیست. قوانین و مقررات، مسئولیت محدودیت ها و کمبودها را در زمره خدمات و وظایف کتابخانه ها قرار می دهد.

د. نروژ

کتابخانه، موزه و مرکز آرشیو نروژ

کتابخانه، موزه و مرکز آرشیو نروژ در سال ۲۰۰۳ پس از مدت ها بحث و بررسی تأسیس گردید. انجمن کتابداری نروژ و بسیاری از اعضای کمیته کتابخانه های نروژ به مدت پانزده سال برای تأسیس یک دفتر یا مؤسسه دولتی برای اداره کلیه کتابخانه های نروژ به سختی تلاش و کوشش نمودند.

دلیل اصلی این مباحث برای یکپارچه نمودن مدیریت کتابخانه ها، جدایی صوری کتابخانه های فرهنگی و آموزشی، همچنین فقدان هماهنگی فعالیت های دو وزارتخانه فرهنگ و آموزش بوده است.

NLA و بسیاری دیگر از اعضا و مقامات در کمیته کتابخانه های نروژ از راه های گوناگون و سیاست های متفاوت مشوق این یکپارچگی بودند. منابع کتابخانه ای در کشور در صورت مدیریت یکپارچه کتابخانه ها در یک سازمان مستقل به نفع تمام افراد جامعه مورد بهره برداری قرار می گیرد. انگیزه اصلی NLA نمونه دانمارکی مدیریت

یکپارچه بود. سازمان ملی کتابخانه های دانمارک در واقع سازمان مشاوره و مدیریت دولت دانمارک است که به کلیه کتابخانه های عمومی و تحقیقاتی وابسته به وزارت فرهنگ، خدمات مشاوره ای و مدیریتی ارائه می کند. در سال ۱۹۹۹ دولت نروژ به مجلس این کشور پیشنهاد ادغام مراکز آرشیو، موزه و کتابخانه ها و تشکیل یک سازمان واحد را ارائه نمود. اشکال متن این پیشنهاد این بود که فقط نام کتابخانه های عمومی قید شده بود.

پس از یک سال رایزنی و فعالیت و کوشش NLA در مجلس، سرانجام تصمیم نهایی مجلس مبنی بر پیوستن کتابخانه های تحقیقاتی به دیگر کتابخانه ها اتخاذ گردید.

NALMA^۱ یا همان کتابخانه، موزه و مرکز آرشیو رسماً اعلام کرد که آرشیو کتابخانه ها و موزه نقش مهمی در دموکراسی و مقبولیت اجتماعی جامعه دارد، زیرا این مراکز منابع اطلاعات و دانش را در خود محفوظ داشته و استفاده از آنها را تسهیل می نمایند.

قسمت اعظم منابع تمامی این مؤسسات شامل هنر، موسیقی، عکاسی، فیلم و ادبیات می باشند.

ICT^۲ دسترسی آسان به منابع گوناگون و حتی منابع قدیمی تر را امکان پذیر می نماید. تمام این مزایا دلایلی هستند برای توجیه تأسیس مرکز کتابخانه، موزه و آرشیو نروژ.

NALMA چیست؟

NALMA بعنوان یک بخش استراتژیک، تشریک مساعی و همکاری بین سه بخش را ارتقا می بخشد. علاوه بر تمرکز بر روی چالش های خاص هر بخش و پروژه های مالی آن و اقدامات حمایتی از سوی هر بخش بر فعالیت های آنها نظارت می کند.

هدف اصلی تلاش برای پیشرفت در نگهداری و استفاده از منابع فرهنگی و علمی و افزایش توانایی بخش ها و زیرمجموعه های آنها برای آمادگی در برابر چالش هایی است که امروز یا در آینده در جامعه ایجاد خواهد شد.

ادغام آرشیو، کتابخانه ها و موزه در یک سازمان دولتی امری بحث برانگیز است. بسیاری از اعضای کمیته کتابخانه و موزه در این که ادغام به نفع هر

سه بخش باشد، تردید دارند.

NLA معتقد است که سازمان جدید برای نشان دادن توانایی‌ها و منافع خود نیاز به زمان داشته و دیگر امکان بازگشت به حالت قبلی و جدا شدن این سه بخش وجود ندارد.

NLA هرگز مشوق پیوستن این سه بخش به یکدیگر نبوده است. تنها بررسی‌های مبتنی بر واقعیت‌ها می‌تواند ثابت نماید که این روش جدید برای رویارویی با چالش‌های کتابخانه‌ها موفقیت‌آمیز است.

NALMA زیر نظر وزارت فرهنگ و امور کلیساها تشکیل شده و مسئولیت تام مؤسسه آرشیو، موزه و کتابخانه‌های نروژ را بعهده دارد. این مؤسسه توسط هیئت مدیره‌ای مرکب از هشت عضو که توسط وزارت فرهنگ و امور کلیساها و با مشورت وزارت آموزش و وزارت محیط زیست منصوب شده‌اند، اداره می‌شود. این مؤسسه تقریباً شصت کارمند دارد که در بخش‌های مختلف، مدیریت اطلاعات و سیاست‌گذاری فعالیت می‌کنند.

کتابخانه الکترونیکی (دیجیتالی) نروژ

یکی از اهداف اصلی NALMA در زمینه کتابخانه‌ها، کتابخانه دیجیتالی نروژ است. این طرح طی سه تا پنج سال راه‌اندازی خواهد شد. کتابخانه دیجیتالی نروژ به منظور استفاده مراجعه‌کنندگان از اطلاعات دیجیتالی با کیفیت بالا که امروزه در بسیاری از کشورها از آنها استفاده می‌شود، طراحی گردید. کتابخانه دیجیتالی نروژ همچنین مطالب بیشتری را به شکل دیجیتالی برای تعداد بیشتری از کاربران فراهم می‌کند. در این طرح، خدمات‌رسانی به تمامی کتابخانه‌های ملی، دانشگاهی، عمومی، خاص، کتابخانه‌های شبکه‌ای و همچنین انواع خدمات‌رسانی به مراجعه‌کنندگان به صورت دائم و بی‌وقفه انجام می‌پذیرد.

آدرس اینترنتی جهت ارتباط با

کتابخانه‌های نروژ:

www.abm.utvikling.no

[http://www.norskdigitalbibliotek.](http://www.norskdigitalbibliotek.no/englishindex.html)

[no/englishindex.html](http://www.kulturnett.no)

www.kulturnett.no

www.denkulturelleskolesekken.no

ه. دانمارک

راهبردهای همکاری و شبکه‌سازی

دانمارک تقریباً پنج و نیم میلیون نفر جمعیت دارد و مساحت آن بیش از ۴۳۰۰۰ کیلومتر مربع است. در این کشور حدوداً ۲۳۰۰ کتابخانه عمومی در حال فعالیت هستند که از میان آنها ۳۰۰ کتابخانه تخصصی و دولتی بوده و ۴۰۰ کتابخانه در مراکز آموزشی و مدرسه‌ها قرار دارند. همکاری در سیستم کتابخانه‌های دانمارک براساس این اصل قاطع است که هر شهروند در کشور حق دارد از تمامی منابع موجود در کلیه کتابخانه‌هایی که از محل بودجه عمومی تأمین شده‌اند، استفاده نماید. این حق به افراد اجازه می‌دهد به صورت رایگان به مجموعه‌های کتابخانه‌های تحقیقاتی و تخصصی دسترسی داشته و بتوانند از کتابها و مجلات خریداری شده توسط کتابخانه‌های محلی استفاده کنند.

این حق همچنین امکان استفاده مناسب از منابع کتابخانه‌ای را فراهم می‌نماید. این امر میسر نمی‌شود جز به کمک ساختار شبکه‌ای کتابخانه‌های مرکزی و منطقه‌ای.

علاوه بر این تمام دانش‌آموزان و معلمان مؤسسات آموزش عالی که در نقاط دور دست زندگی می‌کنند می‌توانند از منابع کتابخانه‌های عمومی محلی به جای کتابخانه‌های مؤسسات مربوطه خود استفاده کنند.

سیستم شبکه سراسری

حق «امانت» ستون اصلی سیستم همکاری کتابخانه‌های دانمارک است. این حق برای کلیه افراد کشور محفوظ بوده و در توسعه کتابخانه‌های عمومی سراسر کشور مؤثر می‌باشد. ایجاد فهرست مشترک شبکه‌ای دانمارک bibliotek.dk و دسترسی به پایگاه‌های تمامی کتابخانه‌های دانمارک از طریق اینترنت، امکان استفاده از امانت بین کتابخانه‌های را به سرعت افزایش داده است. طبیعی است که این شیوه امانت بین کتابخانه‌ها و بخش‌های آنها باعث افزایش میزان رضایت مراجعین می‌شود. و این موقعیتی است که کتابخانه‌ها می‌بایست به آن دست یابند. مدیریت کتابخانه ملی دانمارک با ایجاد سیستم انتقال سراسری بین تمامی کتابخانه‌ها به نوبه خود در این راه سهمیم شد. اکنون این وظیفه کتابخانه‌هاست که همکاری‌ها را به نقاط دیگر توسعه دهند.

انجام همکاری‌های نزدیکتر و بیشتر در زمینه «حق» مراجعین امری بدیهی است. در واقع خواست مشترک مراجعین و خبرگان این حوزه، همکاری نزدیکتر آنهاست تا جایی که امکانات برای همه یکسان باشد. امکانات تکنولوژیکی موجود برای شناسایی مراجعین و قراردادن آنها در ارتباط کتابخانه‌های مناسب، دلیل قابل توجهی برای انجام این امر است. کتابخانه‌های تحقیقاتی دانمارک در این زمینه تجربیات زیادی دارند.

کتابخانه تحقیقاتی الکترونیکی

از سال ۱۹۹۸ تحقیقاتی برای تبدیل و راهاندازی کتابخانه مشترکی به نام «کتابخانه الکترونیکی تحقیقاتی دانمارک» انجام گرفته است. هدف از این سیستم توسعه زیرساخت ملی تحقیق و آموزش در دانمارک و فعالیت در هفت حیطة می باشد (امکانات مراجعین، دیجیتالی نمودن، یادگیری الکترونیکی، چاپ و نشر الکترونیکی، گواهینامه‌ها، طرح‌ها و سیستم‌های معماری). هدف مهم این است که منابع کلیه کتابخانه‌های تحقیقاتی و خاص، یک جا جمع شوند و در دسترس محققان، معلمان و دانش‌آموزان قرار گیرد. همکاری از این نوع مزایای بسیاری دارد از جمله: تبادل تجربه، استانداردسازی، توسعه مشترک، آموزش، دسترسی مستقیم به مراجعین، کاهش هزینه‌های مدیریتی و همکاری‌های بین‌المللی.

در کتابخانه‌های عمومی تمرکز بر توسعه مشترک و بکارگیری ابزارهای تخصصی از طریق اینترنت بوده است. کتابخانه‌های شرکت‌کننده در این طرح نه تنها قادر به توسعه سرویس‌دهی خود شده‌اند بلکه توانسته‌اند در سرویس‌دهی با دیگر کتابخانه‌ها همکاری کنند.

پانویس‌ها:

خدمات مراجع اینترنتی مشترک

در بسیاری از پروژه‌ها کتابخانه‌های عمومی در کنار کتابخانه‌های تحقیقاتی در حال فعالیت هستند. در بسیاری از شهرهای دانشگاهی کتابخانه‌های مختلف جلسات همکاری یا گروه‌های همکار تشکیل می‌دهند.

همچنین پروژه همکاری عظیمی در قسمت‌های مختلف کتابخانه‌ها در حال انجام است.

biblioteksvagten.dk سرویس‌دهی تلفنی، اینترنتی است که به واسطه آن دستیابی شهروندان به اطلاعات تخصصی - که با همکاری مشترک

کتابخانه‌های عمومی، خاص و تحقیقاتی فراهم شده - تسهیل می‌گردد.

هدف از طرح همکاری این بوده است که هر مراجعه‌کننده‌ای بتواند کتابخانه یا کتابخانه‌هایی که خدمات یا سایت آنها برای او مناسب‌تر است انتخاب کند. البته ما پیش‌بینی نمی‌کنیم سیستمی بوجود بیاید که تفاوت سرویس‌دهی موجود در کتابخانه‌ها را کاملاً برطرف سازد. نهایتاً تصمیم‌گیری درباره نحوه سرویس‌دهی عمومی به عهده کتابخانه است اما این حق مراجعه‌کننده است که تصمیم بگیرد به کدام کتابخانه مراجعه کند.

امکانات جدید

در گزارشی که اخیراً درباره امکانات بیشتر برای استفاده و دسترسی به منابع کتابخانه‌های مختلف منتشر شده، آمده است: امکانات همکاری‌های بیشتر بین کتابخانه‌ها اعم از دولتی یا وابسته به شهرداری از نظر تکنولوژیکی فراهم بوده و موانعی هم اگر باشد، سیاسی یا اقتصادی است. با توجه به همکاری‌های موجود در سیستم کتابخانه‌های دانمارک، به نظر می‌رسد که این موانع تا حد زیادی قابل رفع هستند.

پروژه‌های علمی و مطالعات فرهنگی

پرتال جامع علوم انسانی

- 1- Maija Bernardson
- 2- دانشجوی کارشناسی ارشد مترجمی زبان انگلیسی دانشگاه تربیت معلم تهران (f_jabbarzadeh@yahoo.com)
- 3- Alvar Altos
- 4- Temper
- 5- Raili
- 6- Reima
- 7- Epso
- 8- Apple
- 9- Haninge
10. Norwegian Library Association (NLA)
11. Norwegian Archive, Library & Museum Association (NALMA)
12. Information & Communication Technology (ICT)

۱۳- منظور شهرهای بزرگی است مانند تهران که در آنها دانشگاه‌های بزرگ و مهم قرار دارند. (مترجم)

منابع و مآخذ:

<http://www.deflink.dk/eng/default.asp>
Bibliotek.dk
<http://bibliotek.dk/index.php?lingo=eng>
Biblioteksvagten
<http://www.biblioteksvagten.dk/english/index.asp>
The Danish National Library Authority
<http://www.bs.dk/>